

SKOLSKJUTSHANDBOK

Arbetsgruppens sammansättning:

Eero K. Niemi	ordf.	Utbildningsstyrelsen
Sirpa Ropponen	sekr.	Utbildningsstyrelsen
Silja Siltala		Kommunförbunde
Anna-Liisa Tarvainen		Kommunikationsministeriet
Ari-Pekka Elovaara		Trafikskyddet
Saara Remes		Bussförbundet
Dennis Pasterstein		Polisen
Ville Jaakola		Finlands Taxiförbund rf

© Utbildningsstyrelsen
Kommunförbundet
Kommunikationsministeriet
Trafikskyddet
Linja-autoliitto
Suomen Taksiliitto ry

Fotografier

© Trafikskyddet, Kaisa Tanskanen och Katariina Kamppuri
Linja-autoliitto
Pekka Paloranta, Omniplus
Suomen Taksiliitto ry

Ombrytning: Sirpa Ropponen

Trafikskyddet
ISBN 978-951-560-180-3 (häft.)
ISBN 978-951-560-181-0 (pdf)

Helsingfors 2011

TILL ANVÄNDAREN AV HANDBOKEN

Över 130 000 grundskoleelever åker dagligen skolskjuts. Tusentals bussar och taxibilar är varje dag involverade i verksamheten.

Föregående handbok gavs ut år 2007. Eftersom många bestämmelser har förändrats, ansåg arbetsgruppen att handledningen bör uppdateras. Syftet är att ge information och anvisningar som skolskjutsföraren och beställaren behöver i sitt dagliga arbete.

I utarbetandet av den uppdaterade handboken har deltagit representanter för Utbildningsstyrelsen, kommunikationsministeriet, Trafikskyddet, Kommunförbundet, Polisen, Bussförbundet och Finlands Taxiförbund.

Arbetsgruppens förhoppning är att innehållet i handboken ska hjälpa beställaren och skolskjutsföraren att agera på ett korrekt och ansvarsfullt sätt vid planeringen och det praktiska genomförandet av skolskjutsar.

Utbildningsstyrelsen 25.5.2011

Eero K. Niemi

Undervisningsråd

SISÄLTÖ

TILL ANVÄNDAREN AV HANDBOKEN	3
1. SKOLRESOR OCH SKOLSKJUTS	5
2. KOMMUNEN SOM ANORDNARE AV SKOLSKJUTS.....	7
3. SKOLSKJUTSFÖRARENS UPPGIFT SOM FOSTRARE	10
4. SKOLSKJUTS MED TAXI	15
5. SKOLSKJUTS MED BUSS	20
6. LAGSTIFTNING: SÄKERHETSBESTÄMMELSER	25
7. POLISEN ÖVERVAKAR	29
BILAGA 1. Kommunikationsministeriets förordning om belastning och säkerhetsarrangemang vid transport av skolelever och barn..... i dagvård (553/2006)	32
BILAGA 2. Lag om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar (10.12.2010/1110)	36
BILAGA 3. Kommunikationsministeriets förordning om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar (405/2011).....	38

1. SKOLRESOR OCH SKOLSKJUTS

Egentlig skolresa

Med den egentliga skolresan avses den dagliga resa mellan hemmet och skolan som eleven färdas på vägen till och hem från skolan. Skolresans längd beräknas enligt kortaste allmänna väg från hemmets port till skolans port som kan tillryggaläggas per fot.

Skolskjuts

Med skolskjuts avses en för eleven fri transport som utbildningsanordnaren ordnar med allmänt eller beställt färdmedel.

Elevens vårdnadshavare kan också ordna skjutsen till skolan med eget eller beställt färdmedel. Utbildningsanordnaren kan bistå vårdnadshavaren med skjutsningskostnaderna.

Elevens vårdnadshavare eller vårdnadshavarna tillsammans kan också ordna med ledsagande för eleven under skolfärden. Ledsagandet förutsätter inte användning av färdmedel. Utbildningsanordnaren kan bistå vårdnadshavarna med kostnaderna för ledsagandet eller själv ordna ledsagandet för eleverna.

Enligt 32 § i lagen om grundläggande utbildning är en utbildningsanordnare skyldig att ordna fri transport eller tillräckligt understöd för transport eller ledsagande om en elev har längre än fem kilometer till skolan eller skolfärden med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter är alltför svår, ansträngande eller farlig. Den fria skolskjutsen gäller elever som får grundläggande utbildning, påbyggnadsundervisning eller förskoleundervisning. Elevens dagliga skolväg får med väntetider inberäknade ta högst två och en halv timme i anspråk. Om eleven när läsåret börjar har fyllt 13 år, får skolresan ta högst tre timmar.

Tillsyn över elever som får skolskjuts

En elev som måste vänta på skolan på grund av skolskjuts ska ges tillfälle att utföra hemuppgifter eller andra studier under tillsyn. Under väntetiden kan det ordnas möjlighet för eleven att delta i stödundervisning eller klubb- eller annan verksamhet som stöder skolarbetet.

Övriga skolresor

Övriga skolresor som eleverna gör under arbetsdagen är bl.a. förflyttningar mellan olika undervisningsställen under skoldagen, transporter till simhall, sport- eller exkursionsmål, transporter till undervisning som ordnas utanför skolan, resor till läkarkontroller och tandvård eller transporter till vårdställe på grund av skololycksfall.

Skolans ansvar

Skolskjutsarna är en del av skolans verksamhet. Utbildningsanordnaren ska övervaka att skolskjutsarna genomförs enligt målen för grundskolans fostran och att överenskomna skjutsningsrutiner och tidtabeller följs. Skolan ska handleda och utöva tillsyn över elevernas uppförande på skolan på morgonen när de väntar på att skolarbetet ska inledas och på eftermiddagen när de väntar på att transportbilarnas ska avgå. Skolskjutsföraren ansvarar för ordningen i bilen.

2. KOMMUNEN SOM ANORDNARE AV SKOLSKJUTS

Skolskjutsarna – en viktig del av kommunens transporter

Kommunen har lagstadgad skyldighet att ordna olika persontransporter. Skolelevernas resor omfattas av dessa skyldigheter. Däremot har kommunen inte skyldighet att ordna allmänna kollektivtrafiktjänster. Många kommuner deltar trots detta i underhållet av tjänsterna genom att stödja priserna på biljetterna eller genom att köpa kompletterande trafik, såsom olika servicelinjer.

En stor del av skolresorna kan skötas genom kollektivtrafik, varvid kommunen betalar skolelevernas resebiljetter. En del av transportererna måste skötas genom särskilda skolskjutsar. Dessa upphandlas i allmänhet av taxibilar eller bussföretag enligt reglerna i upphandlingslagen.

Utgångspunkten för skolskjutsar

Om de skyldigheter som ansluter sig till transport av skolelever bestäms i 32 § i lagen om grundläggande utbildning. Utöver lagens regler för skolskjutsar kan kommunen ha kompletterande grunder för beviljande av skolskjuts. De flesta kommuner har en särskild skolskjutsstadga, med närmare överenskommelser om anordnandet av skolskjuts än i lagen om grundläggande utbildning. Genom skolskjutsstadgan tryggas en jämlik behandling av eleverna i skolskjutsärenden. I den avtalas om de principer och tillvägagångssätt som ska följas vid skjutsning av elever och definieras ofta bl.a. vilka vägvagnar som allmänt klassificeras som farliga.

Skolskjutsen är en del av barnets vardag

När resor för skolelever ordnas och genomförs är det viktigt att komma ihåg att skjutsen är en del av barnens vardag. Den bör stödja skolgången och ge en trygg start på skoldagen. Lagen och skolskjutsstadgan ger alla en jämlik grund för skjutsningen. Barn är dock olika, vilket i praktiken är en utmaning. Förarens betydelse för hur barnen upplever skolresan är stor. Också förarens ansvar som fostrare är stor. Hans eller hennes beteende är en daglig modell för eleverna.

Planering och upphandling av skjuts

Planeringen och genomförandet av skolskjutsarna i en kommun kan ske decentraliserat enligt förvaltning eller centraliserat som en uppgift för en transportansvarig. För kommunerna utses allt oftare transportkoordinatorer, med ett tydligt ansvar för kommunens transporter. Transportkoordinatorerna drar försorg om att kommunens trafik tjänster, persontransporter och smågodstransporter i anslutning till dem ordnas i samarbete och rationellt med beaktande av de kollektivtrafik tjänster som står till förfogande. Koordinator planerar och köper i allmänhet inte skjutsarna ensam, utan sörjer för att samarbetet mellan de olika parterna organiseras och löper. Koordinator står i kontakt med myndigheterna och också med trafikidkarna och andra intressegrupper på orten.

När man vet vilka skjutsar som behövs och transporterarna har planerats, upphandlas genomförandet vanligtvis genom konkurrensutsättning enligt lagen om upphandling. Av vilken kvalitet skjutsarna ska vara och vilket slags materiel kommunen vill ha ska definieras redan i anbudsbegärandena och i upphandlingsavtalen, som ska följas under hela avtalstiden. Om belastning och säkerhetsarrangemang vid transport som ordnas som beställningstrafik bestäms i kommunikationsministeriets förordning 553/2006.

Möjligheten att kombinera olika personresor på samma rutter och styra skötseln av trafiken enligt resebeställningarna, d.v.s. anropen, har utretts i många utvecklingsprojekt under de senaste åren. I projekten har hittats sätt att högklassigt och ändå ekonomiskt sköta de ökande persontransporterna och samtidigt öka möjligheterna att bevara och underhålla kollektivtrafiken. Syftet är att förbättra möjligheterna att röra sig för olika befolkningsgrupper.

Samarbete

En lyckad skjuts är ofta ett samarbete mellan flera olika aktörer. Både beställaren och trafikanten inverkar på hur skjutsen lyckas. Också föräldrarnas och de skjutsades betydelse för hur skjutsen lyckas är stor. Det är viktigt med samarbete i de olika skedena. Redan i planeringsskedet kan man föra diskussioner med företagare och föräldrar i området. Då kan deras sakkunskap beaktas när skötseln av skjutsningarna ordnas. Planerna bör dock vara opartiska, och ingen företagare eller skjutsningsdeltagare får ställas i olikvärdig position.

Kommunen ska följa skjutsarnas kvalitet och genomförande under avtalstiden. Också då är det viktigt med samarbete mellan parterna. Kommunerna utser en kontaktperson som föräldrarna och trafikanterna kan kontakta. Respons kan också samlas in genom olika enkäter. Justeringar eller ändringar i skjutsarna bör planeras i samarbete mellan parterna. Många problem kan undvikas om respons ges i tid och responsen är saklig. Positiv respons välkomnas av alla.

3. SKOLSKJUTSFÖRARENS UPPGIFT SOM FOSTRARE

Föraren fostrar mot vuxenlivet

Föraren fostrar till ett tryggt trafikbeteende. Av föraren förväntas att han eller hon agerar föredömligt som vuxen och är en god modell och ett bra identifikationsobjekt för barnen. Föraren påverkar barnens beteende genom sitt eget exempel. Att bägge parter hälsar på varandra på morgonen och på kvällen skapar en angenäm stämning inför resan. När eleverna kan öva ett gott uppförande i naturliga sammanhang i vardagliga situationer, blir beteendet naturligt och funktionellt.

Barnen kan vara trötta och oroliga

Föraren kan inte koncentrera sig på körandet om han eller hon inte får köra ostörd. Det är bra att berätta för barnen att föraren måste få vara i fred om resan ska kunna löpa tryggt och smidigt och vara behaglig. Under de första transportererna är det skäl att diskutera med barnen och tillsammans komma överens om de principer som följs.

Problem bör lösas genom gemensam diskussion. Föraren bör vara medveten om att ett oroligt och stökigt beteende inte nödvändigtvis beror på barnet självt. Orsaken kan vara bl.a. en lång skoldag och förhållandena därhemma. Också brister i måltiderna samt lång skolväg och skolskjuts är påfrestande för ett barn.

Gemensamma regler för skolskjutsar

I början av skjutsperioden kommer man överens om de spelregler som ska följas under läsåret. Alla förbinder sig till de gemensamma spelreglerna. Bäst resultat uppnås om skolan, föraren, kommunen och hemmet samarbetar. I början av terminen ordnas ett tillfälle, i vilket representanter för skolan, de förare som kör skolskjutsar och föräldrarna till de barn som skjutas deltar. Många problem kan undvikas genom utbyte av information. Eleverna, förarna, föräldrarna och skolan kan lämna sina telefonnummer till varandra. Både i skolorna och hemma bör man diskutera beteendet under skolskjutsarna, vad reglerna finns till för och vilka påföljder ett störande beteende i taxibilar och bussar kan få. Eleverna bör både i skolan och i hemmen informeras om att förarens anvisningar måste följas också med tanke på säkerheten.

Spelregler för skolskjuts

Vad eleverna kan göra:

- eleverna inväntar bilen i enlighet med tidtabellen på en avtalad, säker plats
- eleverna väntar på bussen vid vägkanten eller hållplats
- eleverna stiger inte in i eller ur bilen på sidan mot trafiken
- eleverna rusar inte in i bilen
- eleverna går till sina gemensamt överenskomna platser
- vid användning av bilbälte placeras ryggsäcken vid fötterna, i famnen eller i bagageutrymmet
- eleverna bråkar och väsnas inte även om skolbussen eller taxin är fullsatt
- eleverna stiger ur bilen lugnt och sansat och glömmer inte ryggsäcken eller kläder i bilen
- efter att ha stigit ur skolbilen får eleverna i inget fall korsa vägen framför eller bakom bilen, utan de ska vänta tills bilen har kört iväg
- vid mörker ska eleverna använda reflex
- eleven meddelar om han eller hon mår dåligt t.ex. på grund av hetta, trängsel, dålig luftcirkulation eller annat som påfrestar under resan.

Vad föraren kan göra:

- eleverna avhämtas och avlämnas på trygg plats
- vad som är förbjudet och vad som är tillåtet under skolskjutsen görs klart för eleverna, problem löses genom diskussion
- alla förare förbinder sig att följa samma tillvägagångssätt och förutsätter ett icke störande beteende av eleverna
- bilbältena är lätt tillgängliga och eleverna får vid behov handledning i att använda dem också föraren förbinder sig att använda bilbälte såsom lagen bestämmer
- föraren övervakar att bilbältena används och hålls fastspända.
- Om bilen är försedd med krockkudde (airbag) på passagerarplats, ska den största eleven placeras på den platsen och bilsätet skjutas så långt bak som möjligt
- föraren följer hastighetsbegränsningar och andra trafikregler
- om det bara är möjligt avlämnas eleven både vid skolan och vid hemmet så att han eller hon inte behöver korsa gatan.

Några förfaranden som kan bidra till en lyckad skolskjuts:

- förarna avtalar om gemensamma tillvägagångssätt för skolskjutsarna
- förarna, lärarna och föräldrarna samarbetar
- förarna deltar i mån av möjlighet i föräldramötena
- problem med eleverna löses genom utbyte av information och lugn diskussion.

Att korsa vägen bakom bilen är farligt

Föraren visar för eleverna hur man stiger ur och korsar vägen på ett tryggt sätt. En typisk risksituation då skolelever transporteras uppstår då en elev lämnar bilen och börjar gå över vägen innan bilen har lämnat hållplatsen. Avstigningsplatserna bör därför om möjligt väljas så att barnen inte behöver korsa vägen. Föraren kan varna för passerande bilar och, om situationen tillåter, öppna dörren först när inga bilar syns.

Föraren som utvecklare av den egna yrkesskickligheten

Förmåga att behärska sina känslor och behålla fattningen är viktiga egenskaper vid transport av barn. Det är en fördel om föraren deltar i utbildning som kommunen ordnar för skolskjutsförare.

4. SKOLSKJUTS MED TAXI

Cirka var tredje taxi deltar i skolskjutsningar dagligen under skolåret. Speciellt i glesbygden utgör skjutsarna stommen i många taxiföretagares verksamhet och transportererna har varit avgörande för upprätthållandet av ett taxinät som omfattar hela landet.

Märkning av fordonet, belastning och säkerhetsanordningar

En bil som används för skolskjutsning ska vara försedd med en upplyst kupa eller skylt som anger att det är fråga om en skolskjuts samt alkolås. Kupan eller skylten ska monteras på bilen genast när skjutsen börjar och efter transporten omedelbart avlägsnas. Alkolås som monterats efter 1.8.2011 ska vara godkända av Trafiksäkerhetsverket Trafi och de ska monteras av godkänd montör. Intyg över kalibrering och montering av alkolås ska medföras i fordonet under körning.

Högsta tillåtna hastighet under transport är 80 km/h. I bilen ska finnas en förteckning över alla elever som skjutsas. Beställaren ska lämna förteckningen till den som utför transporten vid höstterminens början, senast 15.9.

Varje passagerare ska ha ett bilbälte under skolskjutsen. I praktiken är belastningen i en vanlig sedan- eller kombimodell det antal sittplatser som antecknats i registret. Undantag utgörs av i Finland tillverkade stortaxin som är registrerade för 1+8 personer och utrustade med typgodkända extra bilbälten och vilkas maximibelastning beroende på bilens sittsystem och passagerarnas ålder är antingen 12 eller 13 elever.

Eleverna bör helst placeras så, att de största eleverna sitter antingen i framsätet eller på baksätets ytterplatser. Barn under 135 centimeter får inte transporteras i framsätet på en personbil utan ändamålsenlig skyddsanordning. Hurdan skyddsanordning som krävs beror på barnets vikt. Till skillnad från andra personbilar får barn oberoende av storlek transporteras i baksätet på taxi utan skyddsanordning fastspända i bilens bilbälten. Vid planeringen av belastningen lönar det sig att beakta att bilbältena ska vara lätta att spänna fast, eftersom föraren i sista hand har ansvaret för att barn som är under 15 år använder bilbälte. Också föraren ska använda bilbälte under skolskjutsarna.

Rutter, tidtabeller och hållplatser

Skolskjutsar körs enligt bestämda tidtabeller och rutter. Rutterna bestäms av beställaren eller den som sköter transporten eller av båda tillsammans. Föraren följer rutterna och tidtabellerna med beaktande av väderleks- och trafikförhållandena. Tidtabellen binder också eleverna, deras föräldrar och beställaren. Om en elev är försenad ska skoltaxin vänta på honom eller henne, om det enligt tidtabellen är möjligt. Om eleven trots väntan inte anländer, ska beställaren eller elevens föräldrar omedelbart informeras. Beställaren bör också informeras om samma elev upprepade gånger försenar sig. För att undvika onödigt väntande och körande bör också föräldrar och skola i god tid före tidpunkten för transporten informera om frånvaro eller tidtabellsförändringar. På- och avstigningsplatserna under rутten bör väljas i första hand med beaktande av trafiksäkerheten. Det är nödvändigt också med tanke på förarens ansvar.

Transportavtal

Enligt upphandlingslagstiftningen ska skolskjutsningen konkurrensutsättas. Utbildningsanordnaren i egenskap av beställare av transporten fastställer spelreglerna för transporten. Om föräldrarna har önskemål om ändringar beträffande transporten, ska de i första hand kontakta beställaren. Föraren kan inte ändra rутten eller tidtabellen utan instruktioner från beställaren. Föraren bör också i övrigt undvika att inlåta sig i eventuella känslomässiga diskussioner om skjutsningsarrangemangen eller rätt till skjutsning med barnens föräldrar.

Om det finns utrymme i bilen kan den som utför transporten med beställarens tillstånd också transportera andra passagerare. Då är det emellertid skäl att redan på förhand tillsammans med beställaren bestämma till vem ersättningen för transporten av extra passagerare ska betalas till och hur. Situationen kan uppstå t.ex. då föräldrar vill ha skjuts åt sitt barn, trots att kommunen på grund av barnets korta skolväg inte har lagstadgad skyldighet att ordna skjuts.

Taxiförarens roll och uppgifter vid skolskjutsningar

Taxiföretagare Marko Saarinen har skjutsat skolelever i Vanda sedan 1998. Den lugna trebarnspappan är van att handskas med barn. Han betonar att barn är individer och att det är någonting som man måste beakta. Vissa allmänna saker finns det emellertid som man som alltid bör komma ihåg vid skoltransporter.

Taxiföretagare Marko Saarinen

- *Det är viktigt att föraren är lugn och uppträder konsekvent. Man får inte heller bli nervös för småsaker när det gäller barn, men gränserna för vad som är tillåtet och vad som inte är tillåtet under skjutsen bör vara klara.*

Föraren är också i allra högsta grad en auktoritet för barnen. Föraren måste klara vilken situation som helst utan att bli nervös. Om barnen väsnas alltför mycket under resan, är det lätt en säkerhetsrisk. Därför är det förbjudet att bråka och väsnas i bilen, vilket föraren bör ta upp med barnen separat.

Också i trafiken måste föraren behålla fattningen, för barnen följer mycket noga med hur föraren kör och om han följer trafikreglerna.

- *Skolskjutsarna är ett bra tillfälle att lära ut trafikvett genom eget exempel. Barnen är mycket intresserade och lär sig överraskande snabbt.*

När nya elever följer med skolskjutsen vid höstens början måste de regler som alla måste följa gås igenom med dem.

- *Jag betonar alltid att bilbältet genast ska spännas fast och att det får öppnas först när bilen har stannat efter resans slut. Ryggsäcken ska vara i famnen eller på golvet under resan, absolut inte på ryggen. Jag försöker också bekanta mig lite med nya elever som deltar i skjutsen för första gången. Alltid är det tyvärr inte möjligt.*

Trygga på- och avstigningsplatser för varje elev kan inte nog betonas. Om föraren blir tvungen att lämna av ett barn på en plats där barnet blir tvunget att korsna vägen och korsningen kan vara farlig, måste föraren stiga ur bilen och ledsaga barnet över vägen.

- *Så bråttom får man aldrig ha att elevernas säkerhet äventyras. Det betyder ändå inte att eleverna måste avhämtas alldeles framför hemtrappan. Det räcker med en trygg gångled från hemmet till bilen.*

Föraren är skyldig att se till att alla barn från rutten kommer med.

- *Om en elev inte syns till, måste man alltid ta reda på av föräldrarna om eleven är sjuk eller av någon annan anledning blir borta från skjutsen. En elev får inte heller föras till en klubb eller en kamrat utan att man har avtalat om saken på förhand. En sak som inte är känd från tidigare måste alltid kontrolleras.*

Ibland kan något oväntat hända under resan.

- *I sådana fall måste föräldrarna eller läraren alltid kontaktas. Föraren kan omöjligt börja ta reda på orsaken t.ex. till ett slagsmål. Alla utredningar i efterhand är skolans och föräldrarna uppgift. För förarens del räcker det med att han eller hon anmäler saken vidare.*

5. SKOLSKJUTS MED BUSS

Att köra skolskjuts är en krävande yrkesuppgift. En grundläggande förutsättning för att skjutsen ska lyckas är att föraren har rätt inställning till arbetet.

Skolresorna är en dagligen återkommande händelse för eleverna. Eleverna observerar noga allt föraren gör i trafiken och i övrigt.

Förberedelser för transporten

Bussföraren representerar sitt företag och sitt yrke. Genom sin klädsel, ett städlat yttre och ett föredömligt beteende signalerar föraren att han en ett proffs.

Föraren ansvarar för egen del för att bussen är i trafiksäkert skick samt ren och snygg.

Vänligt och rättvist bemötande

Vänlighet och individuellt bemötande av kunden – om det sedan är fråga om unga skolelever, förvärvsarbetande eller seniorer – är förare Markku Hallikas rättesnöre i arbetet. Markku Hallikas är förare vid Elimäen Liikenne. I hans arbete ingår förutom skolskjutsar även beställningskörslor.

En god stämning skapas genast då resan börjar om föraren är spontan och vänlig och hälsar på passagerarna. Det inget förtroende och en känsla av trygghet hos barnen.

- *Vänlighet och rättvisa är mycket viktigt. Man reder sig bra med barn och unga, om man kommer ihåg hur stort det egna beteendets och exemplets makt är. Det hjälper också med gemensamma spelregler för beteendet i bussen.*

Markku Hallikas betonar att föraren är en vuxen och att hans eller hennes ansvar därför är större än barnens. Puberteten är en svår tid när de unga inte längre är barn och inte ännu är vuxna. Det är viktigt att åtminstone försöka förstå dem. Utgångspunkten är alltid en neutral och uppskattande inställning till skoleleverna liksom till övriga passagerare. En målmedveten verksamhet ger resultat.

- *Man får aldrig tappa besinningen. Det bästa sättet att få kontroll över oroligheter efter skoldagen är att agera lugnt och förtroendegivande. Att bli nervös är inte bra. Som far till tre vet jag hur många slags situationer man kan råka ut för med barn och unga. Det är naturligt. Ibland krävs det mycket goda nerver och känsla för situationen för att lösa ett problem.*

Trafiksäkerhet och hållplatser

Enligt Markku Hallikas gäller de gemensamma spelreglerna också trafiksäkerheten.

- *Ankomsten till bussen efter skoldagens slut ska ske i god ordning. Vid påstigningen stämplar alla sina biljetter lugnt utan att rusa. Ett gott uppförande och trafiksäkerhet går här hand i hand. .*

Skolresan i bussen är för många förstaklassare den första resan på egen hand. Därför är den känsla av trygghet som föraren genom sin yrkesskicklighet lyckas förmedla till förstaklassaren, som bär skolryggsäcken för första gången, mycket viktig.

På hållplatserna krävs det särskild uppmärksamhet av föraren. Föraren måste övervaka situationen vid dörrarna både bak och fram så att ingen blir emellan eller halkar under bussen.

Föraren bör sträva efter att handla förebyggande och så att farliga situationer kan undvikas. Om hållplatsen är vid en landsväg, måste man betona för eleven att han eller hon får korsa vägen först efter att bussen har åkt.

- *Man måste också varna för halka på hållplatserna. I landsbygdsliknande områden, där det inte finns några hållplatser, måste föraren överväga var det är tryggt för eleverna att stiga på och av. Om vägen är hal, kan bussen inte stanna i en kurva, också om där skulle stå passagerare och vänta. Ställen som är farliga med tanke på trafiksäkerheten måste gås igenom med barnen. Andra tänkbara samtalsämnen med barnen är hur eleverna själva kan påverka sin säkerhet när det skymmer eller är mörkt, hurdana farliga situationer det kan uppstå på hållplatser i allmänhet, hurdana situationer det kan uppstå om föraren ges tecken att stanna alltför sent och varför det inte är tryggt att springa bredvid en bil som är i rörelse. Väderleksförhållandena, sidovägar som är i dåligt skick och oplagade hållplatser kan leda till annorlunda situationer.*

Inte heller i sådana situationer får små skolelever lämnas vind för väg, utan bussen bör stanna på så trygga ställen som möjligt.

- *Föraren är fostrare till ett tryggt trafikbeteende. Till förarens föredömliga trafikbeteende hör att använda bilbälte om sådant finns i bussen, ett lugnt körsätt, att förebygga risker och farliga situationer i trafiken, att beakta övriga passagerare och att hålla ett tillräckligt köravstånd. Erfarenheterna under skolresorna lever kvar i elevernas vardag.*
- *Förarens betydelse i resehändelsen är stor. I linjetrafiken är skoleleverna kunder tillsammans med arbetsresande och andra vuxna. De övriga passagerarna uppfattar lätt hurdan växelverkan mellan föraren och skoleleverna är. Hur föraren går till väga och vilken hans eller hennes inställning är syns och förmedlas under hela resan. Man kan inte underskatta betydelsen av dessa föreställningar.*

ATT FUNDERA ÖVER:

Hur gör du med högljudda skolelever som stör de övriga passagerarna?

Finns det ställen på din körrutt, där det har varit nära att gå illa när barnen stigit på eller av bussen?

Hur kunde dessa situationer ha undvikits?

Hur kan samarbetet mellan skola, föräldrar och skolbussförare utvecklas?

Hur uppstår en god och fungerande interaktion mellan förare och elever?

6. LAGSTIFTNING: SÄKERHETSBESTÄMMELSER

De särskilda bestämmelserna om säkerhetsarrangemang vid skolskjutsar finns i trafik- och kommunikationsministeriets förordning från år 2006 (Kommunikationsministeriets förordning om belastning och säkerhetsarrangemang vid transport av skolelever och barn i dagvård Bilaga 1). Förordningen gäller resor som hör till skolans regelbundna verksamhet och som ordnas som beställningstrafik av en kommun eller motsvarande aktör. Normal reguljärtrafik som används av skolelever hör inte till tillämpningsområdet för förordningen. Också under skolresor och skolskjutsar är det viktigt att komma ihåg, att alla väganvändare ska beakta den allmänna lagstiftningen om vägtrafik.

Bilbälte ska användas i alla bilar

En taxiförare som transporterar elever ska använda bilbälte (Vägtrafiklagen VTL 88 §, Förordning om användning av fordon på väg 6 d §).

En elev som skjutas ska använda bilbälte (VTL 88 §). Föraren ansvarar för att barn under 15 år transporteras med användning av en ändamålsenlig skyddsanordning. Förarens ansvar för att passagerarna använder bilbälte omfattar emellertid inte passagerare som färdas i de allra största bussarna (kategori M3). Lagen bestämmer dessutom att förare av invalidtaxi skall se till att passagerarna använder ändamålsenliga skyddsanordningar och att rullstolar är fästa vid fordonet på behörigt sätt under resan. (VTL 88 c §).

Vid transport av barn med en kroppslängd under 135 centimeter i personbilar, paketbilar eller lastbilar skall en skyddsanordning för barn användas. I taxibilar får barn transporteras på annan plats än i framsätet då de använder bilbälte (VTL 88 a §). Ett barn får inte transporteras i en bakåtvänd barnstol på en sittplats som skyddas av en krockkudde framför passagerarsätet, om inte krockkudden har deaktiverats (TLL 88 a §).

Föraren och passagerarna skall under körning använda för sittplatsen monterat bilbälte både i skolskjutsar och i normal reguljär trafik (VTL 88 §, 88 a §). Busspassagerare ska informeras om skyldigheten att använda bilbälte (VTL 88 d §).

Alkolås är obligatoriskt vid transport av skolelever och barn i dagvård

Vid skol- och dagvårdskörningar som ordnas som beställningstrafik ska enligt lagen fordon med alkolås användas. (Lagen och kommunikationsministeriets förordning, Bilagorna 2 och 3). Alkolåset ska ställas in så att det hindrar att fordonet startar om alkoholhalten i förarens utandningsluft är minst 0,10 milligram alkohol per liter utandningsluft.

Efter ett godkänt utandningsprov har föraren högst 45 minuter på sig att starta fordonet. Föraren har också möjlighet att stänga av fordonet och starta det på nytt inom 45 minuter utan att alkolåset kräver ett nytt utandningsprov. Ovan nämnda tider är maximitider enligt förordningen och alkolåset kan programmeras med kortare start- och paustider än dessa.

Intyg över montering och kalibrering av alkolås ska medföras i fordonet under körning.

För förseelse mot bestämmelserna om användning av alkolås kan dömas till böter.

Belastning i fordon som används för skolskjuts

I en bil får förutom föraren transporteras högst så många passagerare som motsvarar det i registret antecknade antalet sittplatser. Om bilen är utrustad med extra bilbälten som är godkända för skoltransporter, får antalet passagerare på ett säte eller en rad säten vara högst:

Antal sittplatser	Antal passagerare
1	2
2	3
3	5
4	6

På sittplatser som är belägna bredvid varandra får dock inte sitta flera än tre passagerare. I en personbil som är registrerad för en förare och åtta passagerare får på varje sittplats som är minst 70 centimeter bred, med undantag för platsen bredvid föraren, transporteras två passagerare som får plats där. I en bil för 1+8 personer får således transporteras 13 elever under förutsättning att alla passagerare är under 13 år vid läsårets början, i övriga fall 12 passagerare (Skoltransportförordningen 2 §).

Det är förbjudet att använda den rad säten som finns längst bak i en personbil för skol- och dagvårdstransporter, om sätena är monterade med ryggen mot färdriktningen. (Skoltransportförordningen 2 §).

Förbudet att använda den rad säten som finns längst bak gäller personbilar som används för skoltransporter och som tagits i bruk 28.2.2007 eller senare.

Bussar som används för skolskjuts får fr.o.m. 1.8.2007 inte ha någon överlast (Skoltransportförordningen 3 §). I en buss som används i linjetrafik får det i registret antecknade passagerarantalet tillfälligt överskridas med 30 procent (Förordningen om användning av fordon på väg 38 §).

Passagerarförteckning och märkning av bilen

I en bil som används för att transportera skolelever ska en förteckning över alla elever som skjutas, finnas från den 15 september varje år och ändringar ska antecknas i förteckningen senast den 15 varje månad

Bilar som används för skolskjutsar ska fram- och baktill vara försedda med skylt med texten skolskjuts. Skylten får på taxibilar ersättas med en upplyst kupa med texten skolskjuts av minst en taxilyktas storlek.

Rutter och hållplatser

Körrutten för skolskjuten ska väljas så att passagerarna inte onödigt blir tvungna att korsa körbanan då de ska stiga in i eller ut ur bilen (Skoltransportförordning 6 §). Vid skolan ska passagerarna stiga in i eller ut ur bilen på en plats som är reserverad för detta och särskilt utmärkt på skolområdet eller i dess omedelbara närhet. Vid valet av plats ska uppmärksamhet ägnas åt att fordonstrafiken inte får äventyra säkerheten för dem som transporteras eller för andra som rör sig i området.

Fartbegränsning

Den högsta tillåtna hastigheten för bilar som används för att transportera skolelever är 80 km/t (Skolskjutsförordning 8 §).

Låsning av dörrar

Handtaget på inre sidan av dörren i en skoltransportbil ska till sin konstruktion och placering vara sådant att dörren inte går att öppna oavsiktligt (Skoltransportförordning 7 §).

7. POLISEN ÖVERVAKAR

Barn i trafiken är levande varningsmärken, som alla förare alltid bör komma ihåg. Barnens observations- och gestaltningsförmåga i trafiken är mer begränsad än vuxnas. Ett barn ser trafiksituationerna från en helt annan nivå än en vuxen.

Syftet med polisens trafikövervakning är att förbättra trafiksäkerheten bl. a. genom att övervaka skolelevs trafikbeteende. Med hjälp av övervakningen av skolskjutsar kan brister i skolskjutsarnas säkerhet upptäckas. De viktigaste övervakningsobjekten är:

- förarens körskick
- körhastighet
- fordonets skick
- körsätt
- belastning och användning av skyddsanordningar.

Polisens mål är att påföljder inte behöver ges, utan att förarna följer trafikreglerna oberoende av övervakning.

			Dagsböter	Ordningsbot
Underlåtelse att följa säkerhetsföreskrifterna för transport av skolelever och barn i dagvård.	Fordonet inte utmärkt, skylt/kupa fattas	VTL 103/ SL 23:1 KommMF 553/2006	4	35 €
Underlåtelse att följa säkerhetsföreskrifterna för transport av skolelever och barn i dagvård.	Överskridning av tillåtet antal passagerare	VTL 103/ SL 23:1 KommMF 553/2006	6	50 €
Underlåtelse att följa säkerhetsföreskrifterna för transport av skolelever och barn i dagvård.	Större hastighet än tillåtna 80 km/h	VTL 103/ SL 23:1 KommMF 553/2006	6->	70 - 115 €
Brott mot social lagstiftning om vägtransporter som förare.	Tillåtit barn under 15 år att resa utan fastspänt bilbälte	VTL 103/ VTL 88c1	4	35 €
Brott mot social lagstiftning om vägtransporter som förare.	Underlåtit att följa kör- och vilotider	VTL 105 a1/ VTL 92 f1/ EEG F 3821/85	10	nej
Arbetstidsförseelse	försummat att föra/fylla i körjournal	ArbetstidsL 42§1 och ArbetstidsL 37a§	8	nej
Användning av alkohol från 1.8.2011	Underlåtelse att montera eller underhålla alkoholås	Lag om användning av alkoholås vid skol- och dagvårdsskörn- ingar 4§	14	nej
Rattfylleri		SL 23§3	böter eller fängelse högst 6 mån	
Grovt rattfylleri		SL 23§4	böter minst 60 d eller fängelse högt 2 år.	

BILAGA 1

Kommunikationsministeriets förordning om belastning och säkerhetsarrangemang vid transport av skolelever och barn i dagvård (553/2006)

1 §

Tillämpningsområde

Denna förordning tillämpas på transport av barn i dagvård och transport av elever som deltar i förskoleundervisning, grundläggande utbildning och påbyggnadsundervisning samt utbildning på andra stadiet, då transporten ordnas som beställningstrafik av en kommun, samkommun, skola eller inrättning och transporten får statsunderstöd eller understöd av kommunen.

2 §

Personbilars belastning

I en bil får förutom föraren transporteras högst så många passagerare som motsvarar det i registret antecknade antalet sittplatser. Om bilen är utrustad med extra bilbälten som är godkända för skoltransporter, får antalet passagerare på ett säte eller en rad säten vara högst:

Antal sittplatser	Antal passagerare
1	2
2	3
3	5
4	6

På sittplatser som är belägna bredvid varandra får dock inte sitta flera än tre passagerare.

I en personbil som är registrerad för en förare och åtta passagerare får på varje sittplats som är minst 70 centimeter bred, med undantag för platsen bredvid föraren, transporteras två passagerare som får plats där. Det totala antalet passagerare får således vara 13, om alla passagerare är under 13 år vid läsårets början, i övriga fall 12.

Om även andra passagerare än de som hör till tillämpningsområdet för denna förordning deltar i transporten, räknas den maximala belastningen för de sittplatser som används för skol- och dagvårdstransporter enligt det antal sittplatser som förblir ledigt då de andra passagerarna tagit plats.

Det är förbjudet att använda den rad säten som finns längst bak i en personbil för skol- och dagvårdstransporter, om sätena är monterade med ryggen mot färdriktningen.

3 §

Bussars belastning

I en buss får förutom föraren transporteras högst så många passagerare som motsvarar det i registret antecknade antalet sittplatser.

4 §

Passagerarförteckning

Den som har beställt en transport skall ge transportören en undertecknad passagerarförteckning av vilken framgår passagerarnas namn, deras ålder vid läsårets början och skola eller läroanstalt. Förteckningen skall finnas i transportbilen från den 15 september varje läsår. Ändringarna skall antecknas i förteckningen senast den 15 varje månad. En passagerarförteckning är inte obligatorisk för dagvårdstransporter.

5 §

Märkning av skol- och dagvårdstransporter

Transportbilen skall fram- och baktill ha en löstagbar skylt som har formen av en kvadrat på gul reflekterande botten, vars sidor är 40 centimeter långa med en 25 millimeter bred röd kant och i vars mitt finns en likadan svart figur som på trafikmärke 152, Barn, samt därunder med svart text "Skolskjuts". Skylten skall fästas så att dess övre kant är högst 150 centimeter ovanför vägytan. På personbilar får skylten också monteras på taket.

Den ovan i 1 mom. avsedda skylten får på personbilar ersättas med en gul kupa av minst en taxilyktas storlek som monteras utanpå taxilyktan eller i stället för den och på vilken det finns en likadan svart figur som på trafikmärke 152, Barn, och texten "Skolskjuts". Ljuset i kupan bör vara tänd under skol- och dagvårdstransporter.

Efter avslutad skol- och dagvårdstransport skall skylten eller kupan genast avlägsnas.

Koulukyytikilpi

Koulukyytikupu

6 §

Körrutt och hållplatser

Körrutten för bilar som används för transporter avsedda i denna förordning skall väljas så att passagerarna inte onödigt blir tvungna att korsa körbanan då de skall stiga in i eller ut ur bilen.

Om transporten börjar eller slutar vid skolan skall passagerarna stiga in i eller ut ur bilen på en plats som är reserverad för detta och särskilt utmärkt på skolområdet eller i dess omedelbara närhet. Vid val av plats skall uppmärksamhet fästas vid att fordonstrafiken inte får äventyra säkerheten för dem som transporteras eller för andra som rör sig i området.

7 §

Låsning av dörrar

Handtaget på inre sidan av dörren i en transportbil skall till sin konstruktion och placering vara sådant att dörren inte går att öppna oavsiktligt.

8 §

Transportbilens hastighet

Den högsta tillåtna hastigheten för transporter som avses i denna förordning är 80 kilometer i timmen.

9 §

Alkolåse

Upphävd genom förordning 801/2011.

10 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2006.

Det förbud som avses i 2 § 5 mom. att använda den rad säten som finns längst bak i en personbil skall tillämpas på fordon som tagits i bruk den 1 mars 2007 eller senare.

På bussars belastning skall före den 1 augusti 2007 de bestämmelser tillämpas som gällde när denna förordning trädde i kraft.

Genom denna förordning upphävs trafikministeriets beslut av den 17 augusti 1988 som gäller belastning och säkerhetsarrangemang vid transport av skolelever och barn i dagvård (Dnr 488/01/88) jämte ändringar.

BILAGA 2

Lag om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar (10.12.2010/1110)

1 §

Användning av fordon med alkolås vid skol- och dagvårdskörningar

Om en kommun, samkommun, skola eller inrättning ordnar en körning som beställningstrafik och körningen får statsunderstöd eller understöd av kommunen, ska ett i 1 § i lagen om godkännande av alkolås för användning i trafik (1109/2010) avsett fordon med alkolås användas:

1. vid körning av elever som deltar i förskoleundervisning, grundläggande utbildning och påbyggnadsundervisning,
2. vid körning av studerande som deltar i utbildning på andra stadiet, och
3. vid körning av barn i dagvård.

I fråga om övervakad körrätt för personer som har gjort sig skyldiga till rattfylleri föreskrivs särskilt.

2 §

Montering och ändamålsenlig användning av alkolås

Den trafikidkare som är ansvarig för körningarna ansvarar för att alkolås monteras och för att alkolåset hålls i funktionsdugligt skick. För att fordonets trafiksäkerhet och alkolåsets funktion ska kunna säkerställas ska omsorgsfulla och ändamålsenliga förfaringssätt följas vid användning, service och kalibrering av alkolås.

Det intyg över montering och kalibrering av alkolås som avses i 7 § 2 mom. i lagen om godkännande av alkolås för användning i trafik ska medföras i fordonet under körning.

Närmare bestämmelser om montering och inställning av alkolås kan utfärdas genom förordning av kommunikationsministeriet.

3 §

Användning av ett fordon utan alkohol

Om ett fordon med alkohol går sönder eller om det finns någon annan liknande orsak, får den trafikidkare som ansvarar för körningen tillfälligt under högst fem vardagar använda ett fordon utan alkohol. Trafikidkaren ska genast underrätta den som har beställt körningen om att ett fordon utan alkohol används.

Om den trafikidkare som ansvarar för körningen trots 1 mom. inte förmår utföra körningen, kan den som beställt körningen tillfälligt under högst tre vardagar, använda ett fordon utan alkohol för körningen. Som villkor gäller att ett fordon som är försett med alkohol och som lämpar sig för körningen inte finns att tillgå.

4 §

Förseelse mot bestämmelserna om användning av alkohol

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. försummar att utrusta ett fordon som används vid körning som avses i 1 § 1 mom. med alkohol eller att hålla alkoholet i funktionsdugligt skick,
2. bryter mot tidsfristen i 3 § 1 mom. eller försummar att göra den anmälan som trafikidkaren åläggs göra i momentet, eller
3. försummar att i fordonet under körning som avses i 1 § 1 mom. medföra det intyg över montering och kalibrering av alkohol som avses i 2 § 2 mom.,

ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annastans i lag, för förseelse mot bestämmelserna om användning av alkohol dömas till böter.

Polisen ska underrätta den som beställt körningen om det finns misstanke om sådan förseelse mot bestämmelserna om användning av alkohol som avses i 1 mom. 1 eller 2 punkten.

5 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2011.

BILAGA 3

Kommunikationsministeriets förordning om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar (405/2011)

I enlighet med kommunikationsministeriets beslut föreskrivs med stöd av 2§ 3 mom. i lagen om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar (1110/2010):

1 §

Tillämpningsområde

I denna förordning ingår närmare bestämmelser om inställning av alkolås enligt lagen om användning av alkolås vid skol- och dagvårdskörningar.

2 §

Alkoholhalten i utandningsluften

Alkoläset ska ställas in så att det hindrar att fordonet startar om alkoholhalten i förarens utandningsluft är minst 0,10 milligram alkohol per liter utandningsluft.

3 §

Volymen av godkänt utandningsprov

Alkoläset ska ställas in så att volymen av ett godkänt utandningsprov är minst 1,0 liter.

4 §

Tidsfristen för att starta fordonet efter godkänt utandningsprov och efter att motorn har stängts av

Alkoläset ska ställas in så att fordonet kan startas inom högst 45 minuter efter ett godkänt utandningsprov. Efter att motorn stängts av ska fordonet inom högst 45 minuter kunna startas på nytt utan att alkoläset kräver ett utandningsprov.

5 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2011.

LINJA-AUTOLIITTO

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Suomen Taksiliitto

UTGIVARE

Kuntaliitto
Toinen linja 14
00530 HELSINKI
Puh. (09) 771 1

Liikenne- ja viestintäministeriö
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puh. (09) 160 02

Liikenneturva
PL 29
00421 HELSINKI
Puh. 020 7282 300

Linja-autoliitto
Lauttasaarentie 8
00200 HELSINKI
Puh. 020 710 5000

Opetushallitus
Hakaniemenranta 6
00530 HELSINKI
Puh. (09) 774 775

Poliisi
PL 302
00101 HELSINKI
Puh. 071 878 0181

Suomen Taksiliitto ry
Nuijamiestentie 7
00400 HELSINKI
Puh. 020 7756 800

BESTÄLLNING AV HANDBOKEN

Bussialan Kehittämispalvelut Oy
Kristiina Manninen
Puh. 020 710 5490
kristiina.manninen@lal.fi

Taksiliiton Yrityspalvelu Oy
Puh. 020 7756 820